

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2025
Susanna Näreaho, Jyrki Kettunen, Anne Kärki ja Seliina Päällysaho

Miksi yhteiset suositukset?

- Tavoitteena on yhtenäistää ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöprosessia, edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä ja kohentaa opinnäytetöiden laatua
- Perustuvat lainsäädäntöön sekä tiedeyhteisön tutkimuseettisiin periaatteisiin ja suosituksiin
- Ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita ja suosituksia:
  1. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa eli HTK 2023 -ohjetta (TENK, 2023)
  2. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa (TENK, 2019)
[Lisätietoa yllämainituista ohjeista löytyy TENKin sivuilta](#)

Opiskelijan muistilista (1/3)

1. Olen selvittänyt esteellisyyteni
2. Olen perehtynyt opinnäytetyöni aiheeseen
3. Olen yhdessä ohjaajani kanssa punninnut työn edellyttämät resurssit
4. Olen tutustunut hyvän tieteellisen käytännön menettelytapoihin ja tutkimuseettisiin ohjeistuksiin
5. Olen tutustunut henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyviin periaatteisiin ja ammattikorkeakouluni ohjeisiin

Opiskelijan muistilista (2/3)

6. Olen yhdessä ohjaajani kanssa selvittänyt, tarvitseeko opinnäytetyöni eettisen ennakoarvioinnin tai tutkimuslupia sekä tarvittaessa nämä hankkinut
7. Olen solminut tarvittavat sopimukset
8. Opinnäytteeseeni liittyvien julkaisujen tekijyydestä ja kirjoittajuudesta on sovittu
9. Olen tehnyt aineistonhallintasuunnitelman
10. Olen ilmoittanut opinnäytetyöhöni liittyvän rahoituksen ja muut merkitykselliset sidonnaisuudet

Opiskelijan muistilista (3/3)

11. Tiedän, että opinnäytetyö tarkistetaan plagiaatintunnistuksella
12. Ymmärrän, että opinnäytetyöni on julkinen asiakirja
13. Ymmärrän, miten voin käyttää tekoälyä työvälineenä opinnäytetyöprosessissa
14. Minulla on oikeus laadukkaaseen opinnäytetyöprosessiin

Ohjaajan muistilista (1/3)

1. Olen selvittänyt esteellisyyteni
2. Ohjaan opinnäytetyön asiantuntevasti
3. Opinnäytetyön toteutukseen on riittävät resurssit
4. Olen ohjannut opiskelijaa noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkimuseettisiä ohjeistuksia
5. Olen ohjannut opiskelijaa noudattamaan henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeita

Ohjaajan muistilista (2/3)

6. Olemme yhdessä opiskelijan kanssa hakeneet eettisen ennakoarvioinnin ja tutkimusluvut, mikäli opinnäytetyö niitä tarvitsee
7. Olen varmistanut, että tarvittavat sopimukset on tehty
8. Olemme sopineet opinnäytetyöhön liittyvien julkaisujen tekijyydestä ja kirjoittajuudesta
9. Olen varmistanut, että opinnäytetyön aineistohallintasuunnitelma on tehty
10. Olen ohjannut opiskelijaa ilmoittamaan opinnäytetyöhön liittyvän rahoituksen ja muut merkitykselliset sidonnaisuudet

Ohjaajan muistilista (3/3)

11. Tarkistan opinnäytetyön plagiaatintunnistuksella
12. Olen varmistanut, että opiskelija ja yhteistyökumppanit tietävät opinnäytetyön olevan julkinen asiakirja
13. Olen ohjannut opiskelijaa tekoälyn mahdollisesta käytöstä opinnäytetyössä
14. Muistan, että opiskelijalla on oikeus laadukkaaseen opinnäytetyöprosessiin

Muistilistat laajennettuna

Seuraavaksi tarkastellaan opiskelijan ja ohjaajan muistilistojen kohtia 1-14 tarkemmin.

Kohtaa 6 on liitetty lisätietoa tutkimusluvasta erillisellä dialla, jonka tunnistat dian otsikossa olevasta Lisätietoa-merkinnästä.

1. Olenko esteellinen?

- Esteellisyys: henkilö on käsiteltävään asiaan, sen asianosaisiin tai asiassa tehtävän ratkaisun vaikutuspiiriin muuten kuuluviin henkilöihin sellaisessa suhteessa, joka saattaa vaarantaa hänen puolueettomuutensa
- Hallintolain esteellisyyssäännökset
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa eli HTK 2023 -ohjeen mukaan:
"Hoidetaan tieteelliset asiantuntija- ja arviointitehtävät läpinäkyvästi, perustellusti ja luottamuksellisesti sekä hallintolain mukaisia esteellisyyssäännöksiä noudattaen."
- Joillakin aloilla lisäksi omia eettisiä normistoja esimerkiksi tutkijan ja tutkittavan välisestä suhteesta

2. Olenko perehtynyt riittävästi aiheeseen?

- Opinnäytetyö on opiskelijan oppimisprosessi, jonka tulee edistää opiskelijan asiantuntijuutta, ammatillista kehittymistä ja työelämätaitoja
  - Opiskelija on keskeinen toimija
  - Ohjaaja toimii tukijana, kannustajana ja laadunvarmistajana sekä huolehtii siitä, että opinnäytetyö vastaa AMK- tai YAMK-opinnäytetyön kriteereitä
  - Yhteistyökumppanin ohjaajalta opiskelija saa työelämänäkökulmaa
- Eri koulutusaloilla ohjeita siitä, missä vaiheessa opiskelijalla on riittävästi osaamista opinnäytetyön aloittamiseen
- Tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmissa on opinnäytetyöprosessia tukevia opintoja

3. Ovatko resurssit riittävät?

- Aiheen rajauksessa ja opinnäytetyösuunnitelmassa opiskelija ja ohjaaja arvioivat työn toteuttamiseen tarvittavat resurssit (kuten henkilö- ja laiteresurssit, muodostuvat kustannukset) ja varmistavat niiden saatavuuden sekä aikataulun
- Tutkimusryhmän tieteelliselle osaamiselle voi olla vaatimuksia:
  - Lakisääteisiä, kuten lääketieteellisen tutkimuslain alaisessa tutkimuksessa
  - Myös rahoittaja on arvioinut tutkimusryhmän tieteellisen osaamisen rahoituspäätöstä tehdessään

4. Tunnenko tutkimusetiikkaa?

- Opinnäytetyön ohjaava opettaja vastaa siitä, että hänen ohjattavansa perehtyy tutkimuseettisiin periaatteisiin. Ohjaajan on välitettävä ohjattavalleen tieto tutkimusprosessiin liittyvistä keskeisistä eettisistä periaatteista ja lupamenettelyistä
- Opinnäytetyön tekijä on itse vastuussa työnsä eettisyydestä
- Yhteistyötahon tulee hyväksyä, että opinnäytetyön tekemisessä noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ja alan ammattieettisiä ohjeita sekä soveltuvaa lainsäädäntöä
- Ammattikorkeakoulujen tulee huolehtia siitä, että hyvään tieteelliseen käytäntöön ja tutkimusetiikkaan perehdyttäminen ovat kiinteä osa niiden antamaa perus- ja jatkokoulutusta

5. Käsittelenkö henkilötietoja? (1/3)

- Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikkia tunnistettavissa olevaan henkilöön liittyviä tietoja
- Henkilötietojen käsittelylle pitää olla aina tietosuoja-asetuksen mukainen käsittelyperuste
  - Jos perustetta ei ole, ei henkilötietoja saa käsitellä
  - Vain käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja saa käsitellä
- Erityisiä henkilötietoryhmiä ovat tiedot, joista ilmenee:
  - rotu tai etninen alkuperä
  - poliittisia mielipiteitä
  - uskonnollinen tai filosofinen vakaumus
  - ammattiliiton jäsenyys
  - terveyttä koskevia tietoja
  - seksuaalinen suuntautuminen tai käyttäytyminen
  - henkilön tunnistamista varten käsitellyt geneettiset ja biometriset tiedot

5. Käsittelenkö henkilötietoja? (2/3)

- Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä
- Älä käsittele henkilötietoja, ellei sinulla ole tietosuojasetuksen mukaista käsittelyperustetta
- Mieti, minkä henkilötietojen käsittely on välttämätöntä
- Jos henkilötietojen käsittely on tarpeellista, pyydä tutkittavilta suostumus
- Suunnittele tietojen käsittelyn elinkaari etukäteen ja kuvaa se ymmärrettävästi tietosuojaselosteeseen

5. Käsittelenkö henkilötietoja? (3/3)

- Huolehdi tietosuojasta ja tietoturvasta koko käsittelyn ajan
- Koodaa tutkimusaineisto mahdollisimman varhain esimerkiksi peitenimillä (pseudonymisointi)
- Kun opinnäytetyö on hyväksytty ja muutoksenhaku-aika on päättynyt, tuhoa henkilötietoja sisältävä aineisto
- Jos aineisto voisi olla hyödyllinen uudelleen käytettynä, poista siitä tunnistetiedot peruuttamattomasti (anonymisointi) ja tallenna ohjaajasi kanssa korkeakoulunne ohjeiden mukaisesti

Varmista, että tutkittavia ei voi tunnistaa julkaisuista!

6. Tarvitseeko eettisen ennakoarvioinnin tai tutkimuslupia? (1/2)

- Opinnäytetyösuunnitelmassa opiskelijan ja ohjaajan tulee pohtia:
  - työn eettisyyttä
  - tarvitaanko eettistä ennakoarviointia tai tutkimuslupia
- Eettinen ennakoarviointi: työn toteuttajan tukena tutkittavaan mahdollisesti kohdistuvan riskin tai haitan tunnistamisessa ja välttämisessä
  - Tutkimuslain alainen lääketieteellinen tutkimus
  - Ihmiseen kohdistuva, ei-lääketieteellinen tutkimus tietyissä tutkimusasetelmissä

6. Tarvitseeko eettisen ennakoarvioinnin tai tutkimuslupia? (2/2)

- Tutkimuslupa: organisaation lupa lähestyä sen henkilökuntaa, opiskelijoita, jäseniä tai muita vastaavia tutkimukseen liittyvissä asioissa
- Opiskelija ja ohjaaja hakevat yhdessä eettisen ennakoarvioinnin tai tutkimusluvut
- Muista, ettei eettisen toimikunnan myönteinen lausunto eikä tutkimuslupa poista opinnäytetyöntekijän vastuuta!

Lisätietoa: Tutkimuslupa

- Selvitä hyvissä ajoin ennen tutkimukseen ryhtymistä, tarvitseeko tutkimuksesi tutkimusluvan
- Mikäli rekrytoit tutkittavia tietystä organisaatiosta (yritys, sairaala, koulu, yhdistys jne.), niin haet lupaa kyseisestä organisaatiosta
  - Varmista jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, onko tutkimus edes mahdollista toteuttaa kyseisessä organisaatiossa
- Mikäli tutkimuksesi edellyttää eettistä ennakoarviointia, hae eettisen toimikunnan lausunto ennen tutkimuslupaa
- Tutkimuslupa ei korvaa tutkittavan suostumusta osallistua tutkimukseen. Sen antaa kukin tutkittava itse!

7. Ovatko sopimukset kunnossa?

- Ennen opinnäytetyön aloittamista tehdään yhteistyösopimus toimeksiantaja - ammattikorkeakoulu - opiskelija. Siinä sovitaan keskeisistä pelisäännöistä kuten:
  - aiheesta ja aikataulusta
  - ohjauksesta
  - kustannuksista ja niiden korvaamisesta
  - tausta-aineistosta ja sen käyttöoikeuksista
  - opinnäytetyössä syntyvistä tutkimusaineistoista, tuloksista sekä niiden omistus- ja käyttöoikeuksista (ml. mahdolliset korvaukset ja keksintöpalkkiot) ja avaamisesta
  - mahdollisesta tekoälyn käytöstä opinnäytetyöprosessissa
  - salassapidettävistä ja luottamuksellisesta aineistosta vs. opinnäytetyön julkisuus
  - vastuusta ja vastuunrajoituksista
  - henkilötietojen käsittelystä (tarvittaessa)

8. Opinnäytetyön tulokset ja julkaisut

- Opinnäytetyö on teos, jonka tekijänoikeudet syntyvät opiskelijalle
  - Opiskelija voi halutessaan luovuttaa taloudelliset tekijänoikeudet
- Opinnäytetyöntekijä saattaa tuottaa myös aineistoja, joita koskee tekijänoikeussuoja. Jos aineistot tuotetaan yhdessä ohjaajan, tutkijoiden tai työelämän yhteistyötahon kanssa, sovitaan niiden omistuksesta ja käytöstä etukäteen osana yhteistyösopimusta
- Tekijänoikeuslain mukainen tekijyys liittyy tuotettuun tekstiin, tietokoneohjelmaan, kuvaan tai muuhun vastaavaan
- Hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyvä tekijyys on laajempi käsite

Hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyvä tekijyys

- Osallisuus tutkimustyöhön: tutkimuksen ideointiin, suunnitteluun tai aineiston analysointiin
- Tekijyys tuo tunnustuksen tutkimustyöhön osallistumisesta
- Tuo myös vastuun työn sisällöstä, esimerkiksi julkaisussa kuvatun tutkimuksen sisällöstä ja tuloksista
- Jos opinnäytetyön tuloksia julkaistaan muuten kuin varsinaisena opinnäytetyönä, sovitaan tekijyydestä etukäteen
- Lisätietoa aiheesta löytyy TENK:n julkaisusta: [Tieteellisen julkaisujen tekijyydestä sopiminen_pdf-tiedosto](#)

9. Huolehdiinhan aineistojen säilytyksestä ja avaamisesta tai tuhoamisesta?

- Tutkimuksellinen opinnäytetyö suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan sekä siinä syntyneet tietoaineistot tallennetaan tai tuhoetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla
- Noudata ammattikorkeakoulusi voimassa olevia tietoturva- ja tietosuojaohjeita, aineistohallintaohjeita sekä kutakin palvelua koskevia käytösääntöjä

10. Muistanhan ilmoittaa sidonnaisuuksista?

Yksi hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia on, että rahoituslähteet ja muut tutkimuksen suorittamisen kannalta merkitykselliset sidonnaisuudet ilmoitetaan asianosaisille sekä tutkimukseen osallistuville ja raportoidaan tutkimuksen tuloksia julkaistaessa.

11. Enhän lainaa luvatta?

“Plagioinnilla eli luvattomalla lainaamisella tarkoitetaan toisten tekemän työn tai tutkimusideoiden käyttämistä ilman lupaa tai viittausta. Tällöin loukataan myös alkuperäisten tekijöiden oikeuksia näiden omaan tieteelliseen työhön. Plagiointia on sekä suora että mukailleen tehty kopiointi. Plagiointia on esimerkiksi toisen henkilön tekstin tai sen osan, tutkimussuunnitelman, käsikirjoituksen, artikkelin, tutkimustuloksen, -aineiston, -idean, -havaintojen tai ohjelmakoodin, käännöksen, kaavion, kuvan tai muun kuvallisen ilmaisun esittäminen tai käyttäminen omissa nimissä ilman asianmukaista viittaamista.”

(HTK 2023 -ohje)

Plagiointiepäilyjen tutkinta

- Jos epäily plagioinnista, ohjaajan velvollisuus on ilmoittaa rehtorille tai muulle ammattikorkeakoulun menettelyohjeessa sovitulle taholle
- AMK ja YAMK-tutkintojen plagiointiepäilyt käsitellään ammattikorkeakoulun omien ohjeistusten mukaisesti korkeakoulun sisäisessä prosessissa, esimerkiksi opintovilppiprosessissa
- Mikäli epäily liittyy opinnäytetyön perusteella tehtyyn tutkimusjulkaisuun, tutkimussuunnitelmaan tai muuhun tieteelliseen käyttöön, asiasta tulee ilmoittaa ammattikorkeakoulun rehtorille, joka päättää, onko tarpeen käynnistää HTK-ohjeen mukainen HTK-prosessi

12. Opinnäytetyö on julkinen asiakirja

- Ammattikorkeakoulussa laadittu, tutkintotodistuksen saamiseen johtava opinnäytetyö on julkinen, ellei muutoin ole erikseen säädetty
- Ammattikorkeakoulut noudattavat OKM:n ohjetta, jonka mukaan opinnäytteisiin ei sisällytetä salassa pidettävää aineistoa, ja opinnäytteet ovat julkisia heti hyväksymisen jälkeen
- Opiskelija huolehtii, että arvioitavaan ja julkaistavaan opinnäytetyöhön ei sisällytetä lain mukaan salassapidettäviä tietoja tai yhteistyösopimuksessa määritettyjä liike- ja ammattisalaisuuksia
- Ohjaavat opettajat pitävät luottamuksellisina ja salassa kaikki lain mukaan salassapidettävät tiedot sekä yhteistyötahon liike- ja ammattisalaisuudet
- Saavutettavuusvaatimukset koskevat kaikkia julkisia asiakirjoja, myös opinnäytetöitä. Saavutettavuuteen liittyvät hyvä tekninen toteutus, helppokäyttöisyys ja sisällön ymmärrettävyys

13. Tekoälyn käyttö opinnäytetyössä

- Vastuullisen tutkimuksen periaatteet pätevät myös tekoälyä hyödyntävään opinnäytetyöhön
- Tekoälyn käytöstä tulee aina ilmoittaa ja käytettyyn sovellukseen viitata asianmukaisesti hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen
- Tutkittaville on aina kerrottava, jos heidän henkilötietojaan tai tutkimusaineistoa käsitellään tekoälyn avulla
- Tekoäly on työväline, eikä sitä voida koskaan pitää tekstin tekijänä. Tekijä vastaa esittelemiensä tulosten oikeellisuudesta ja siitä, että hän kunnioittaa muiden tutkijoiden oikeuksia viittaamalla heidän työhönsä asianmukaisesti

14. Ongelmia..?

- Opinnäytetyö on opiskelijan oppimisprosessi, jonka tulee edistää opiskelijan asiantuntijuutta, ammatillista kehittymistä ja työelämätaitoja
  - Opiskelija on keskeinen toimija
  - Ohjaaja toimii tukijana, kannustajana ja laadunvarmistajana
- Opiskelijalla on oikeus laadukkaaseen ohjaukseen
  - Ohjaukseen liittyvien ongelmien käsittelyyn osallistuu opiskelijan ja ohjaajan lisäksi joku muu taho, esimerkiksi koulutuksesta vastaava hallintohenkilö

The background is a solid teal color. On the left side, there are several white geometric shapes: a large triangle pointing downwards, a trapezoid, and a smaller trapezoid below it. The word "Kiitos!" is centered in the teal area.

Kiitos!